

**Archeologisch bureau- en booronderzoek
Grote Kerk te Vollenhove,
gemeente Steenwijkerland (OV)**

opdrachtgever	Hervormde Gemeente Vollenhove- St. Jansklooster
datum	17 augustus 2017
auteur	de heer A.R. Wieringa
projectleider	mevrouw E. Schrijer
projectnummer	93172017
versie	1.0
status	definitief
ISSN-nummer	1875-5313
MUG-publicatie	2017-128

**Protocol
4002
4003**

16

MUG-projectnummer	93172017
Opdrachtgever	Hervormde Gemeente Vollenhove-St. Jansklooster Jaap de Olde (kerkrentmeester) T: 06 53 70 46 92 E: Jaap.deOlde@AnteaGroup.com
MUG-publicatie	2017-128
Bevoegde overheid	Gemeente Steenwijkerland De heer R.M. Jongedijk Adviseur Monumentenzorg Postbus 162 8330AP Steenwijk T: 14 05 21 E:ronald.jongedijk@steenwijkerland.nl
Adviseur bevoegde overheid	Oversticht Mevrouw M. Nieuwenhuis Aan de Stadsmuur 79-83 8011 VD Zwolle T: 06 29 32 55 70 E: MNieuwenhuis@oversticht.nl
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoekmeldingsnummer	455407100
Tekst	de heer A.R. Wieringa
Afbeeldingen	mevrouw T.N. Krol-Karsten
Redactie	Mevrouw E. Schrijer
Status	definitief
Autorisatie	E. Schrijer
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek T: 0594 55 24 20 E: info@mug.nl
Datum	17 augustus 2017
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Objectgegevens	3
1.4 Overzicht van de geplande werkzaamheden	3
1.5 Doel van het onderzoek	4
1.6 Gemeentelijk beleid	4
2 Het bureauonderzoek	5
2.1 Bekende archeologische waarden	5
2.2 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	6
3 Het booronderzoek	7
3.1 Opzet van het booronderzoek	7
3.2 Onderzoeksvragen	7
3.3 Bodemopbouw	8
3.4 Vondstmateriaal	9
4 Conclusie en advies	10
4.1 Conclusie	10
4.2 Advies	11
Literatuur en bronnen	12

BIJLAGEN

Bijlage 1	Geplande civieltechnische werkzaamheden
Bijlage 2	Boorpuntenkaart
Bijlage 3	Boorprofielen

Samenvatting

In het onderzoeksgebied tegen de Grote Kerk te Vollenhove werd een grotendeels intact kerkhof aangetroffen. De begravingen op dit kerkhof dateren uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd (globaal circa 1100-1830 AD, maar zijn mogelijk ouder). Binnen het onderzoeksgebied kunnen ook de funderingen van de tufstenen middeleeuwse kerk aanwezig zijn.

De begraafplaats en de tufstenen funderingen uit de middeleeuwen vormen een behoudenswaardige archeologische vindplaats. MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert in het onderzoeksgebied geen bodemverstorende werkzaamheden uit te voeren en het terrein tegen toekomstige ingrepen te beschermen.

Archeologische behoudenswaardige resten worden vanaf het maaiveld en tot 2,7 m-mv verwacht. De conservering van de menselijke begravingen is waarschijnlijk goed. Bodemingrepen hebben een negatieve invloed op de conserveringscondities van organisch materiaal, zoals bot en hout.

Als bodemingrepen niet te vermijden zijn, wordt geadviseerd de onderzoekslocatie vooraf aan de bouw op te graven. Hiervoor moet een Programma van Eisen worden opgesteld dat door de gemeente wordt vastgesteld.

De bevoegde overheid, in deze gemeente Steenwijkerland, heeft de bovenstaande adviezen beoordeeld en neemt deze over.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

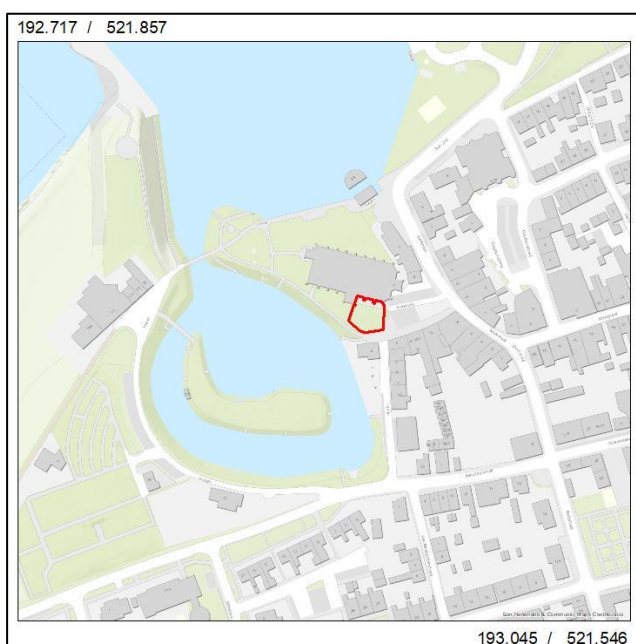
De aanleiding tot het archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen wordt gevormd door de voornemens van de Hervormde Gemeente Vollenhove-St. Jans klooster een aanbouw aan de Grote Kerk te Vollenhove te plaatsen. Door deze werkzaamheden worden er mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Erfgoedwet dient het onderzoeksgebied eerst onderzocht te worden op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het onderzoek heeft plaatsgevonden op de locatie Kerkplein 4 in Vollenhove.

Voorafgaand aan het veldwerk is op 12 juli 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd. Het archeologisch booronderzoek heeft op 19 juli 2017 plaatsgevonden. Beide onderzoeken zijn uitgevoerd door de heer A.R. Wieringa.

Voorafgaand aan het veldwerk heeft de heer A.R. Wieringa een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld. De projectleiding was in handen van mevrouw E. Schrijer. Het booronderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0, en de richtlijnen op de gemeentelijke advieskaart van Steenwijkerland.¹

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan het Kerkplein in het oude centrum van Vollenhove en maakt deel uit van het voormalige kerkhof van de Grote Kerk (zie afbeelding 1). Tot 2014 stond er in het onderzoeksgebied een grote boom. Een deel van het onderzoeksgebied is bestraat. De totale oppervlakte is circa 200 m².

Afbeelding 1. Topografische kaart, inclusief RD-coördinaten, met hierop de onderzoekslocatie (roodomkaderd) en de omgeving (bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors)

¹ De inhoud van de KNA kan geraadpleegd worden via www.sikb.nl.

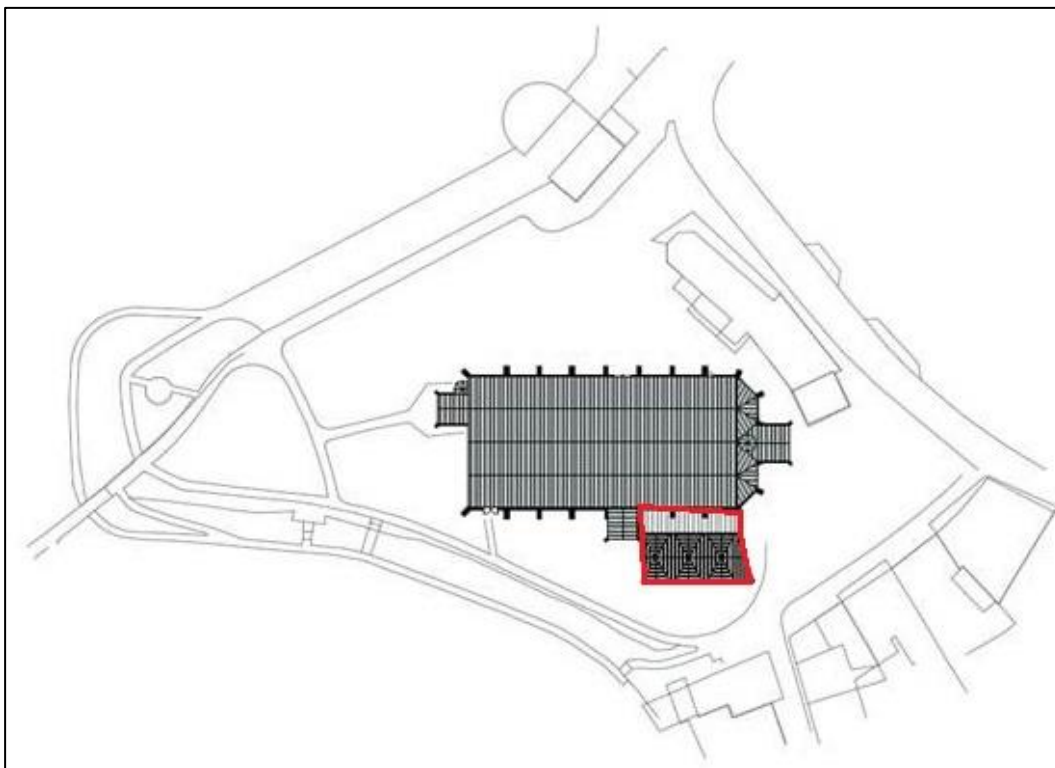
1.3 Objectgegevens

Tabel 1.1 Algemene gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie	Overijssel
Gemeente	Steenwijkerland
Plaats	Vollenhove
Toponiem	Grote Kerk
Kaartblad	21B
Centrumcoördinaat	192.903/521.710
Soort onderzoek	verkennend
Oppervlakte plangebied	200 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	200 m ²
Periode	Middeleeuwen, nieuwe tijd
Landschapstype	Bebouwde kom, stadskern op dekzand en keileem

1.4 Overzicht van de geplande werkzaamheden

De Hervormde Gemeente wil ten behoeve van nevenactiviteiten van de kerkelijke gemeenschap een aanbouw plaatsen tegen de huidige Grote Kerk te Vollenhove. Het voornemen is deze aanbouw aan de zuidoostkant van de kerk te realiseren (zie afbeelding 2 en bijlage 1). De aanbouw wordt waarschijnlijk geplaatst op een plaatfundering, waarbij bodemingrepen tot maximaal 0,8 tot 1 m-mv zullen plaatsvinden.²

Afbeelding 2. Kaart van het plangebied met het bestaande kerkgebouw en de geplande aanbouw (roodomkaderd)
(bron: Hervormde Gemeente Vollenhove-St.Jansklooster)

² Bron: e-mail van R. Groeneveld, architect BNA, 11 juli 2017

1.5 Doel van het onderzoek

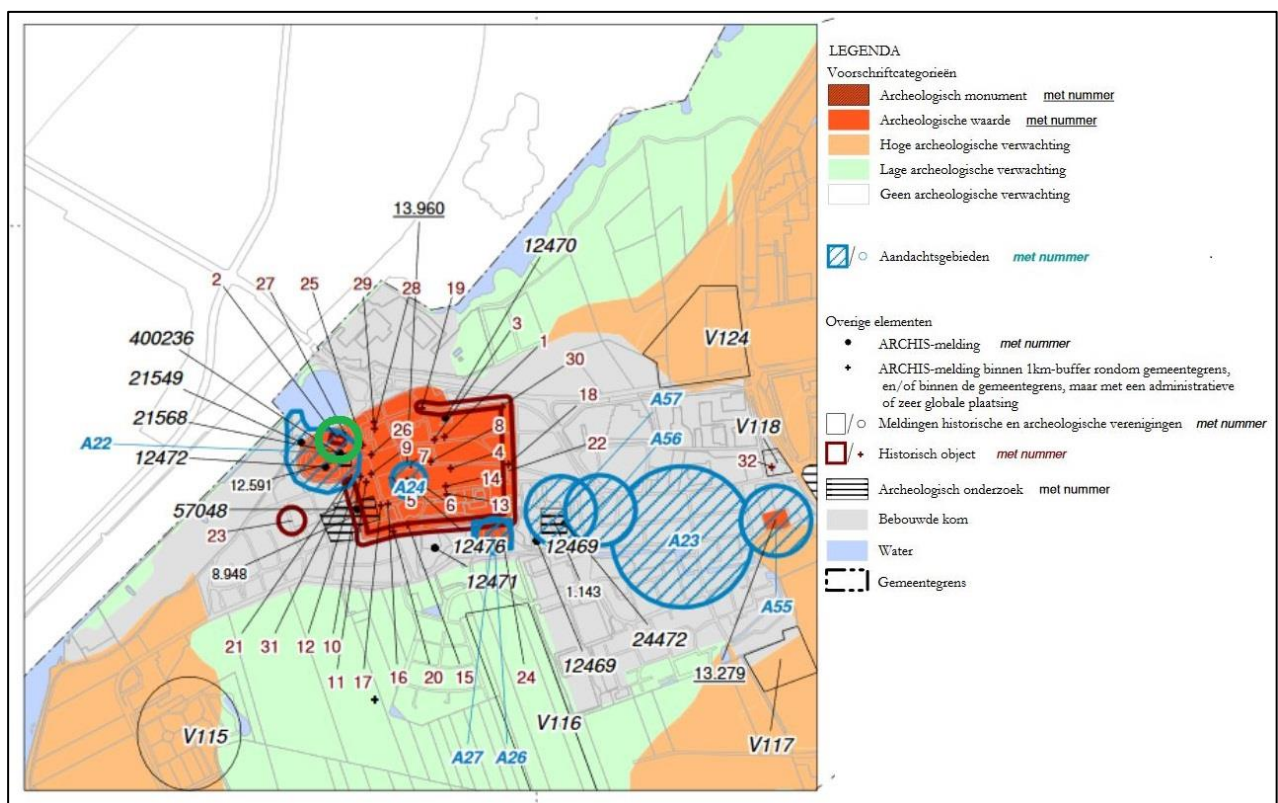
Het doel van dit bureauonderzoek is het opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor het onderzoeksgebied. Het doel van het booronderzoek is het verifiëren en eventueel aanvullen van dit opgestelde specifieke archeologische verwachtingsmodel.

1.6 Gemeentelijk beleid

Gemeente Steenwijkerland hanteert een archeologische verwachtingskaart (zie afbeelding 3). Het onderzoeksgebied ligt op een terrein van archeologische waarde, de binnenstad van Vollenhove (Archeologische Monumenten Kaart (AMK) nummer 13960).

Ook ligt de kerk in een door de gemeente aangewezen archeologisch aandachtsgebied (A22, zie afbeelding 3). In deze gebieden bestaat absolute zekerheid dat in de bodem archeologische resten bewaard zijn gebleven. Deze locaties zijn aangewezen als waardevol voor toekomstig archeologisch onderzoek (Schrijvers en Sueur 2006).

Het kerkgebouw waartegen de nieuwbouw gepland is, betreft een gebouwd rijksmonument (RM nummer 10555).

Afbeelding 3. Archeologische beleids- en verwachtingskaart van gemeente Steenwijkerland. Het onderzoeksgebied is met groen omcirkeld en ligt op een terrein van archeologische waarde (nr. 13960) en in een archeologisch aandachtsgebied (A22) (bron: gemeente Steenwijkerland)

2 Het bureauonderzoek

2.1 Bekende archeologische waarden

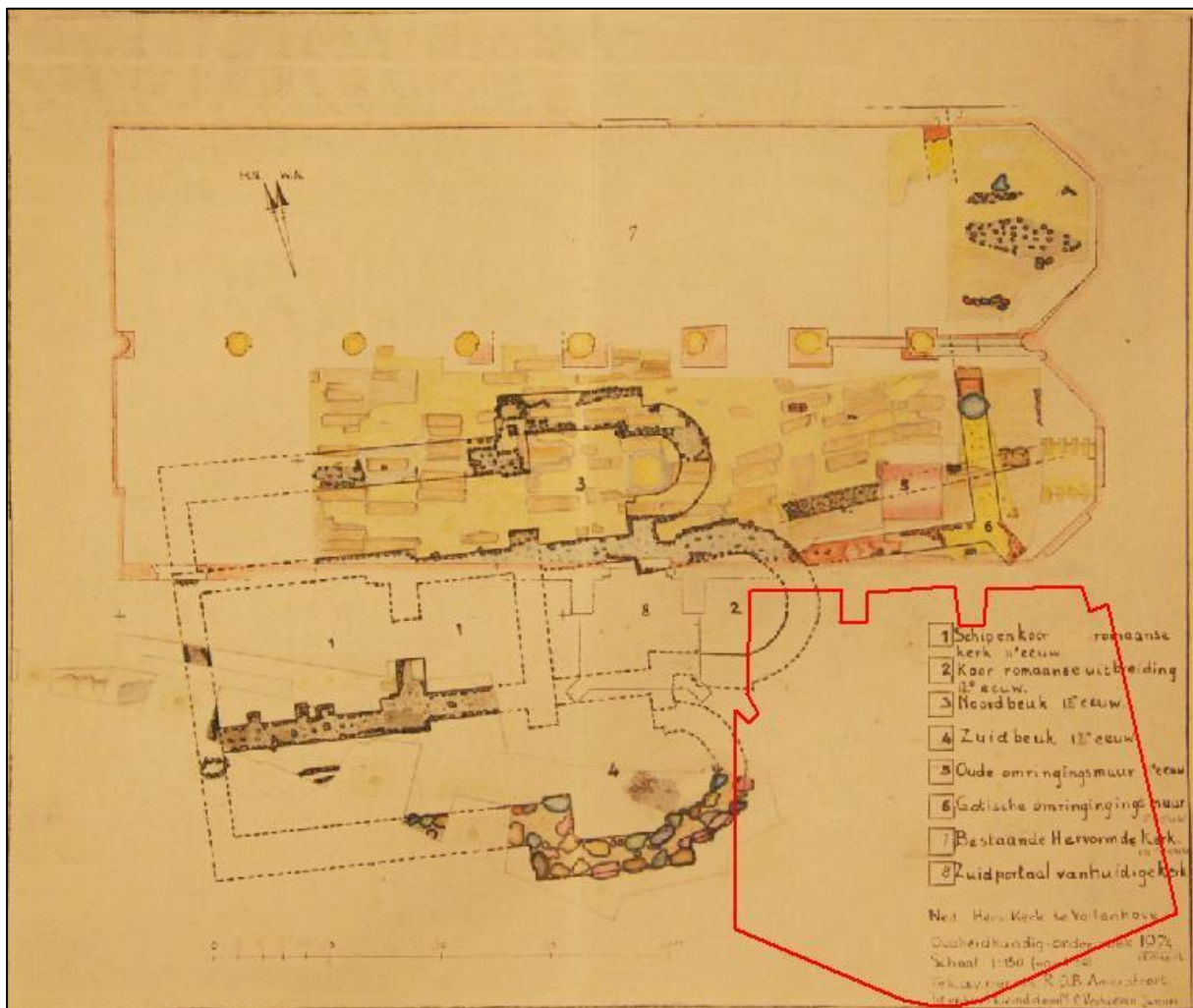
Het onderzoeksgebied ligt in het historische centrum van Vollenhove, naast de monumentale Grote Kerk. Voor het onderzoeksgebied en de omgeving is al een uitgebreide bouwhistorische rapportage opgesteld, waarin ook archeologische informatie is verwerkt (Bloemink 2013). In een deel van het onderzoeksgebied is in 1974 (zeer beperkt uitgewerkt) archeologisch onderzoek door de Rijksdienst (RCE) uitgevoerd. In dit onderzoek werden de funderingen aangetroffen van de middeleeuwse voorganger van het huidige kerkgebouw (zie afbeelding 4). De oudste funderingen betroffen de resten van een op veldkeien en -keitjes gefundeerde tufstenen kerk uit de 11^e eeuw. De kerk werd waarschijnlijk uitgebreid in de 12^e eeuw. Behalve de funderingen van de middeleeuwse kerk werden tientallen begravingen aangetroffen. Deze begravingen zijn te koppelen aan zowel begravingen in de huidige kerk, die uit de late 14e of 15e eeuw dateert, als aan de middeleeuwse voorgangers. Deze laatste graven hebben een iets andere oriëntatie, geënt op de oriëntatie van de middeleeuwse kerk. Er is één graf gevonden dat werd doorsneden door de fundering van de oudste fase van de middeleeuwse tufstenen kerk. Ook zijn houten palen gevonden die mogelijk tot de houten voorganger van de tufstenen kerk hebben behoord.

Uit de beschikbare bronnen valt niet op te maken vanaf welke diepte deze funderingen en begravingen werden aangetroffen. Het onderzoeksgebied heeft altijd binnen de ommuring van het kerkhof van de huidige kerk gelegen. Andere bebouwing heeft waarschijnlijk niet op de onderzoekslocatie gestaan. Het is niet bekend tot wanneer er begravingen hebben plaatsgevonden bij de Grote Kerk. In het algemeen wordt er, uit hygiënische overwegingen, niet meer begraven in en bij kerken in stedelijke woonkernen na de eerste kwart van de 19^e eeuw. De kerkhoven werden vanaf die tijd aangelegd buiten stedelijke woonkernen. Het huidige kerkhof van Vollenhove dateert uit 1830. Het is aannemelijk dat er tot die tijd nog begraven werd rond de Grote Kerk.

Binnen het onderzoeksgebied heeft tot voor kort een boom gestaan die voor bodemverstoring door doorworteling heeft gezorgd. Ook zijn er ingravingen van nutsvoorzieningen aanwezig (zie bijlage 2). Deze hebben een geringe verstoring van de bodemopbouw veroorzaakt.

Geomorfologie en bodem

Vollenhove ligt op een stuwwal (code 103B). De bodemsoort in het onderzoeksgebied is een minerale bodem (code cHn23), bestaande uit keileem al dan niet afgedekt met dekzand.

Afbeelding 4. Opgravingstekening uit 1974 met de contouren van de middeleeuwse en huidige kerk. Het onderzoeksgebied is roodomkaderd. De middeleeuwse kerk ligt gedeeltelijk binnen het huidige onderzoeksgebied (bron: Historisch Centrum Overijssel, via opdrachtgever).

2.2 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het huidige onderzoeksgebied ligt grotendeels ten zuidoosten van de opgraving in 1974. Hierbij werden funderingen gevonden van de voorganger van de huidige kerk. Direct ten noorden van het onderzoeksgebied, in de huidige kerk, werden begravingen aangetroffen die waarschijnlijk deels dateren uit de middeleeuwen. Het onderzoeksgebied ligt op het vroegere ommuurde kerkhof van de huidige kerk. Het is niet bekend tot wanneer dit kerkhof in gebruik is geweest, maar waarschijnlijk tot 1830. De kans is groot dat in het onderzoeksgebied begravingen uit zowel de middeleeuwen als de nieuwe tijd (tot circa 1830) aanwezig zijn. Daarnaast is de kans groot dat binnen de westelijke rand van het onderzoeksgebied funderingsresten van de tufstenen middeleeuwse kerk aanwezig zijn. Het onderzoeksgebied ligt bovendien in een terrein (de stadskern van Vollenhove) met een hoge archeologische verwachting. Als het bodemprofiel niet verstoord is, is de kans op het aantreffen van archeologische waarden op basis van deze gegevens zeer groot. Deze verwachting is door middel van een booronderzoek getoetst.

3 Het booronderzoek

3.1 Opzet van het booronderzoek

Het doel van een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting die geformuleerd is in paragraaf 2.2 van dit rapport. Een inventariserend veldonderzoek bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Een verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en de mogelijke bodemverstoringen binnen het onderzoeksgebied die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Een karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Een waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

Het voorliggende veldonderzoek is uitgevoerd als een verkennend en karterend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein (zie afbeelding 5) zes boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 7 cm, aangevuld met gutsboringen tot een diepte van minimaal 1 m-mv en maximaal 2,7 m-mv. Deze boringen zijn in drie raaien over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te verkrijgen. De boorkernen zijn uitgelegd, waardoor de opeenvolgende bodemlagen precies beschreven en opgemeten konden worden. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals: menselijk bot, hout, aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en dierlijk bot. De boringen zijn beschreven volgens de archeologische standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

De boorpuntenkaart is opgenomen in bijlage 2 van dit rapport en de boorprofielen in bijlage 3.

Afbeelding 5. Het onderzoeksgebied gezien naar het oosten (bron: MUG Ingenieursbureau b.v.)

3.2 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die aan de hand van de resultaten van het onderzoek beantwoord dienen te worden luiden als volgt:

1. Hoe ziet de bodemopbouw in het onderzoeksgebied eruit?
2. Bevinden zich in het onderzoeksgebied funderingen en/of begravingen?
3. Indien ja, op welke diepte liggen deze funderingen en/of begravingen?
4. Dient het archeologisch verwachtingsmodel aangepast te worden?
5. Dient het onderzoeksgebied nader archeologisch onderzocht te worden?

3.3 Bodemopbouw

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied ziet er als volgt uit: de vaste keileem ligt op circa 2,7 m-mv, op het keileem ligt een vergraven en met zand vermengde leemhoudende laag, waarin in de boringen menselijk botmateriaal (zie afbeelding 6) en de resten van grafkisten werd gevonden. Richting het maaiveld wordt de bodem geleidelijk zandiger en komen er in toenemende mate puinbrokken en -brokjes van zacht gebakken rode baksteen, schelpkalk, leisteen, spijkers en menselijk botmateriaal voor. In de meeste boringen werden waarschijnlijk in meerdere lagen op elkaar gelegen menselijke begravingen doorboord.

Een aantal boringen moest gestaakt worden op een harde laag. In boringen 1a t/m 1e betreft deze laag mogelijk de resten van grafstenen of grafkelders vlak onder het maaiveld. In boring 1f zou de fundering van de middeleeuwse kerk kunnen liggen. Deze boring werd gestaakt op 2 m-mv. Er kan echter niet worden uitgesloten dat het een grafkelder, steenkist of een veldkei betreft. Dit geldt ook voor de boringen 3 en 6, deze werden gestaakt op respectievelijk een harde steenlaag en een baksteenlaag. Ook hier betreft het mogelijk graven of begravingen.

Gezien de diepteligging van de begravingen tot 2,7 m-mv moet het kerkhof in de loop van de tijd (meermalen) opgehoogd zijn. Het is niet mogelijk grafkuilen tot 2,7 m-mv in te graven. De ophoging van het maaiveld is waarschijnlijk gebeurd omdat het kerkhof te 'vol' was. Door het kerkhof op te hogen ontstond verticaal meer begraafruimte. Aan de hand van de boringen wordt de dikte van deze ophogingslaag geschat op circa 1 m. In de boringen 3 en 4 gaat de zandige bovengrond vanaf deze diepte globaal over in meer leemhoudend zand.

De onderzochte locatie betreft overduidelijk een kerkhof, waar door voortdurende activiteit (begraven, ruimen van graven) de gehele natuurlijke bodem is omgewerkt. De dieper gelegen graven of kerkhofgrond bevatten niet of nauwelijks puinresten.

Na de herintroductie van baksteen in de bouw vanaf circa 1200 is bouwpuin een algemeen voorkomend verschijnsel in het bodemarchief in bebouwd gebied. Het vrijwel of geheel ontbreken van puinresten in deze diep gelegen graven of kerkhofgrond maken het aannemelijk dat deze graven van hoge ouderdom zijn en behoren bij de periode van de uit tufsteen opgetrokken middeleeuwse voorganger van de huidige kerk. Een hogere ouderdom is niet uitgesloten. De kans is groot dat binnen het onderzoeksgebied tientallen intacte tot mogelijk honderden begravingen aanwezig zijn.

Afbeelding 6. Boring 1f. Menselijk botmateriaal in de guts (aangegeven met de pijl)

3.4 Vondstmateriaal

In de meeste boringen is vondstmateriaal aangetroffen. Naast baksteenpuin en stukjes leisteen, die afkomstig zullen zijn van aan- en verbouwingen en herstelwerkzaamheden van de huidige en middeleeuwse kerk, werd in alle boringen menselijk botmateriaal aangetroffen. In een aantal gevallen zal dit bot afkomstig zijn van geruimde of verstoorde graven, maar ook van onverstoorde graven. De gevonden spijkers kunnen zowel afkomstig zijn van grafkisten als van bouwactiviteiten. Uit ethische overwegingen is het botmateriaal niet verzameld, maar per boring teruggeplaatst in het boorgat. Ook de overige vondsten uit de boringen zijn niet verzameld.

Naast de boringen is een beperkte maaiveldinspectie uitgevoerd. Een deel van de bovengrond van het kerkhof is recentelijk gewoeld bij het aanbrengen van grofmazige kunststof matten aan het maaiveld. Deze matten dienen als rijpadversteving voor de lijkwagen bij uitvaartdiensten in de Grote Kerk. Behalve puin en menselijk botmateriaal (niet verzameld) werd in deze gewoelde laag een scherfje middeleeuws proto-steengoed aangetroffen. Dit scherfje dateert waarschijnlijk uit de 10^e of 11^e eeuw, maar een datering in de 9^e eeuw is niet uitgesloten.³

³ Determinatie A. Kuiper (aardewerkspecialist Tot op de Bodem)

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

In het onderzoeksgebied tegen de Grote Kerk te Vollenhove werd een grotendeels intact kerkhof aangetroffen. De begravingen op dit kerkhof dateren uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd (globaal circa 1100-1830 AD, maar zijn mogelijk ouder). Door de relatief diepe ligging van de oudste graven (tot circa 2,7 m-mv) en de slechte waterdoorlatendheid van de leemrijke ondergrond, is de bodem relatief vochtig. Daarmee is de bodemconservering van de oudste graven op het kerkhof waarschijnlijk goed. Binnen het onderzoeksgebied kunnen ook de funderingen van de tufstenen middeleeuwse kerk aanwezig zijn. Naast kistbegravingen bestaat de kans op het aantreffen van grafmonumenten als grafstenen, grafkelders en steenkisten. Tegenwoordig ligt een graf op minimaal 0,65 m-mv. Dit zal in vroeger tijden niet veel anders geweest zijn, alhoewel hoger gelegen begravingen niet uitgesloten zijn. Behalve in situ begravingen moet op een kerkhof ook rekening gehouden worden met verspreid liggend menselijk botmateriaal en knekelputten, waar verzameld botmateriaal van geruimde graven is bijgezet.

Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen, zoals gesteld in paragraaf 3.2, als volgt beantwoord worden:

1. Hoe ziet de bodemopbouw in het onderzoeksgebied eruit?

De ongeroerde bodem bevindt zich in het onderzoeksgebied op circa 2,7 m-mv en bestaat uit zandige leem. Vanaf die diepte tot aan maaiveld bestaat de bodem uit 'kerkhofgrond', een door voortdurende begraafactiviteiten omgewerkte bodem met als opvallend element het geleidelijk toenemen van de hoeveelheid puin richting het maaiveld.

2. Bevinden zich in het onderzoeksgebied funderingen en/of begravingen?

Er zijn niet met zekerheid funderingen in het onderzoeksgebied aangetroffen. Op basis van boring 1f is het aannemelijk dat deze wel aanwezig zijn. Het betreft dan resten van de oostelijke kerkmuur van de middeleeuwse tufstenen voorganger van de huidige kerk aan de westzijde van het onderzoeksgebied. Op basis van de gegevens uit 1974 zijn ook de resten van een oudere, houten voorganger van de kerk in de bodem aanwezig. Deze aanwezigheid kan niet door het booronderzoek worden bevestigd of uitgesloten.

Er bevinden zich in het onderzoeksgebied zonder meer in situ begravingen, zeker enkele tientallen en mogelijk enkele honderden. Deze begravingen kunnen bestaan uit houten kistbegravingen, maar steenkistbegravingen of grafkelders worden niet uitgesloten. Ook kunnen 'begraven' grafstenen op het kerkhof aanwezig zijn.

3. Indien ja, op welke diepte liggen deze funderingen en/of begravingen?

In situ begravingen kunnen vanaf een aangenomen diepte van circa 0,65 m-mv tot 2,7 m-mv verwacht worden. Gemetselde grafkelders en grafstenen kunnen vlak onder het maaiveld al aanwezig zijn. In boring 1 f werd mogelijk gestuit op funderingsresten van de middeleeuwse tufstenen kerk, op 2 m-mv.

4. Dient het archeologisch verwachtingsmodel aangepast te worden?

In het onderzoeksgebied zijn met zekerheid een begraafplaats en mogelijk funderingsresten aangetroffen. Het archeologisch booronderzoek bevestigt daarmee het verwachtingsmodel, op basis waarvan het onderzoeksgebied een zeer hoge archeologische verwachting heeft.

5. Dient het onderzoeksgebied nader archeologisch onderzocht te worden?

In het onderzoeksgebied ligt een behoudenswaardige vindplaats. Op basis van de resultaten van het onderzoek adviseert MUG ingenieursbureau geen werkzaamheden uit te voeren waarbij bodemroerende activiteiten noodzakelijk zijn (zie paragraaf 4.2).

4.2 Advies

De begraafplaats, de tufstenen funderingen uit de middeleeuwen vormen een behoudenswaardige archeologische vindplaats. MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert in het onderzoeksgebied geen bodemverstorende werkzaamheden uit te voeren en het terrein tegen toekomstige ingrepen te beschermen. Archeologische behoudenswaardige resten worden vanaf het maaiveld tot 2,7 m-mv verwacht. De conservering van de archeologische resten, in deze menselijke begravingen, is waarschijnlijk goed. Bodemingrepen hebben een negatieve invloed op de conserveringscondities van met name organisch materiaal, zoals bot en hout.

Als bodemingrepen niet te vermijden zijn, wordt geadviseerd de onderzoekslocatie vooraf aan de bouw op te graven. Hiervoor moet een Programma van Eisen worden opgesteld dat door de gemeente wordt vastgesteld.

De bevoegde overheid, in deze gemeente Steenwijkerland, heeft de bovenstaande adviezen beoordeeld en neemt deze over.

Literatuur en bronnen

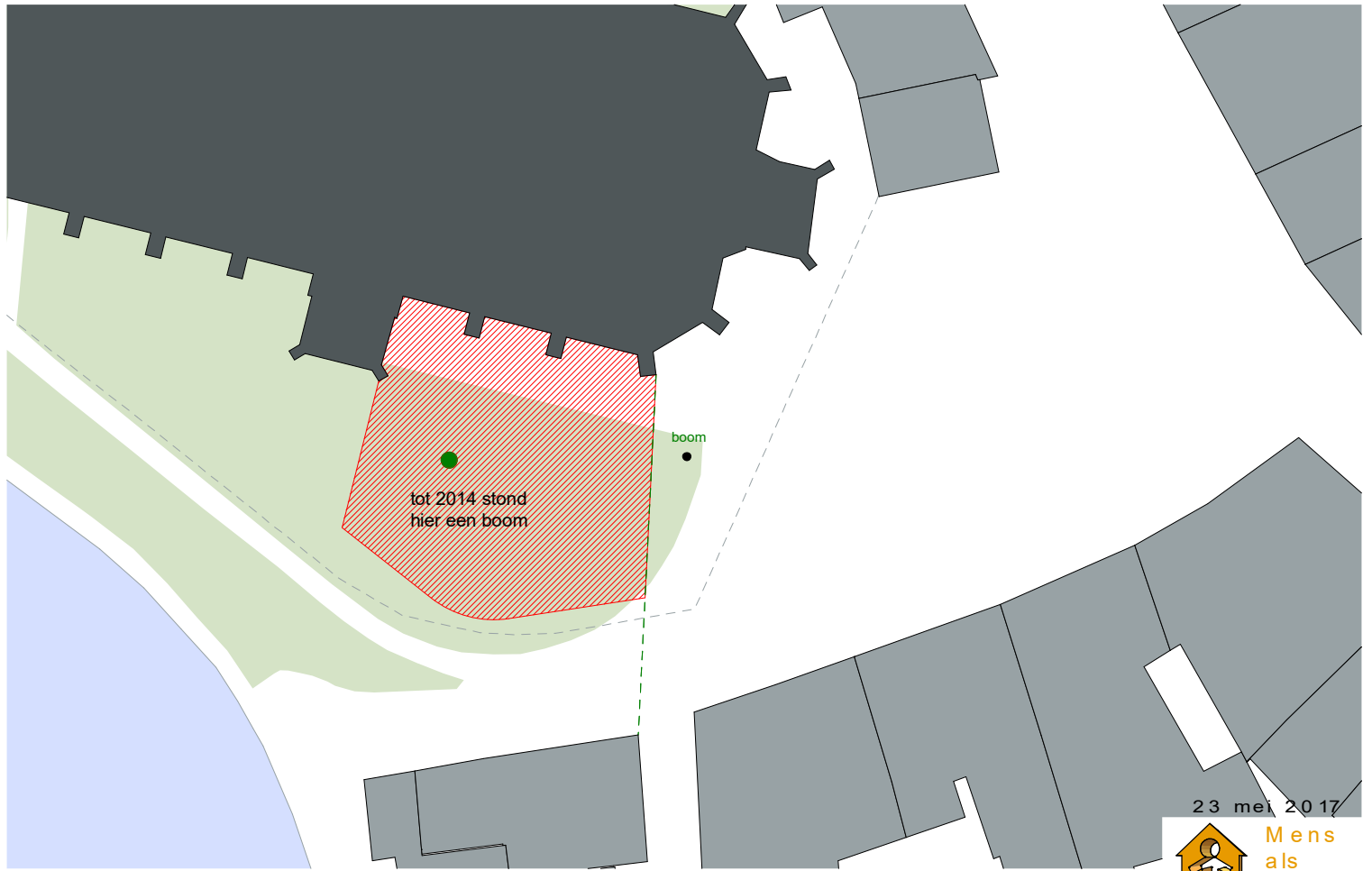
Geraadpleegde literatuur

- Bloemink, J.W. 2013. *De Grote Kerk te Vollenhove Bouwhistorische verkenning en waardstelling naar de kerk en de omliggende omgeving*. Amsterdam (Bureau Bouwwerk project 12.19);
- Schrijvers, R. en Sueur, C. 2006. *Archeologische verwachtingen- en beleidskaart voor het grondgebied van Steenwijkerland. Een aanzet tot het ontwikkelen van ruimtelijk archeologiebeleid*. Amersfoort (Vestigia-rapport V337)

Geraadpleegde bronnen

- <https://www.steenwijkerland.nl>;
- Esri Nederland & Community Maps Contributors;
- Archis3 via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, aangevuld met gegevens uit downloadbare bestanden van Archis2;
- aangeleverde gegevens Hervormde Gemeente Vollenhove-St. Jans klooster.

**Bijlage 1 Geplande civieltechnische
werkzaamheden**

zoekgebied zuidoost hoek

Hervormde gemeente Vollenhove - Sint Jans klooster

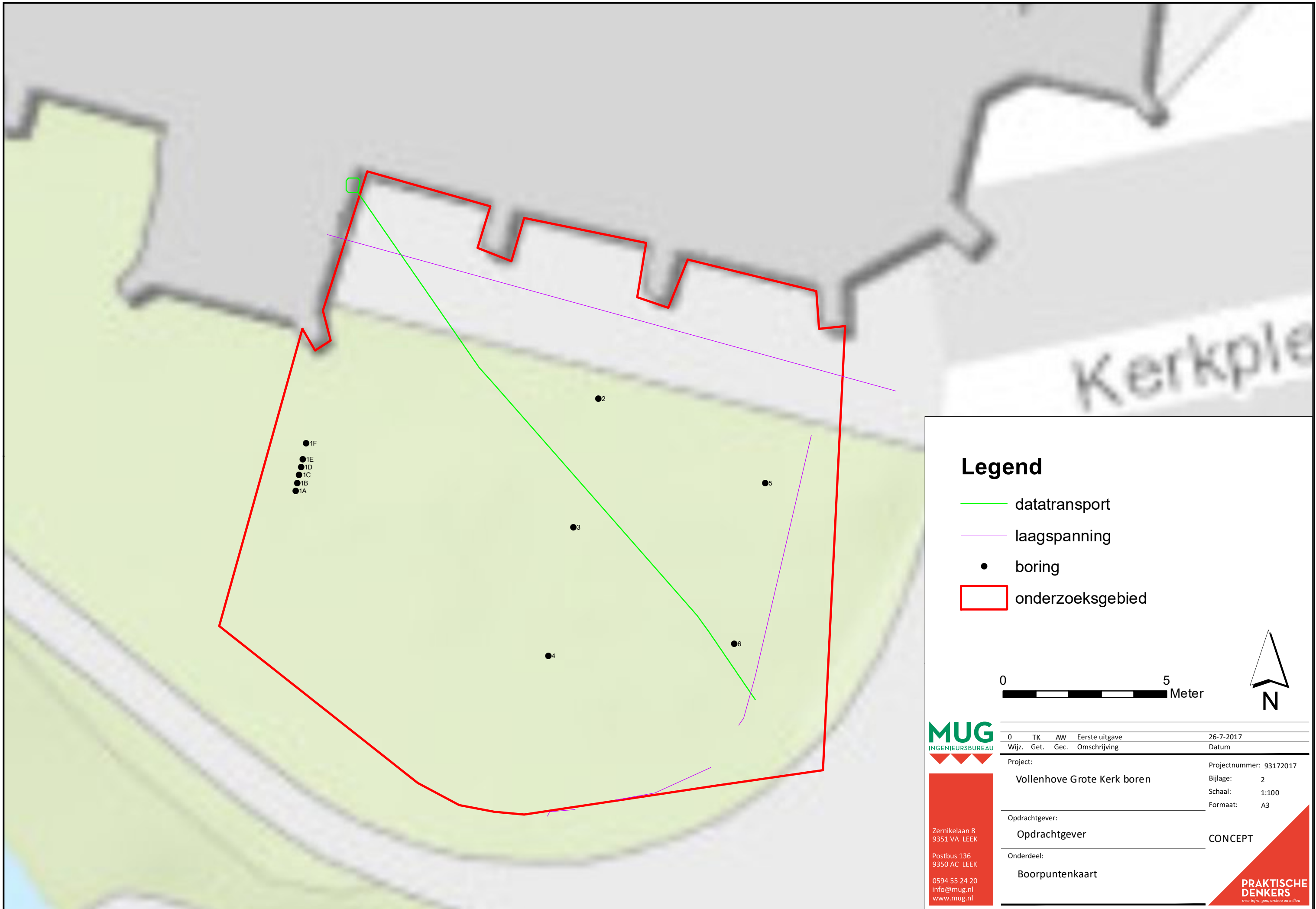
23 mei 2017

Mens
als
Maat

architectuur op een menselijke schaal

Bijlage 2 Boorpuntenkaart

Kerkple

- 1F
- 1E
- 1D
- 1C
- 1B
- 1A

Legend

- datatransport
- laagspanning
- boring
- onderzoeksgebied

0	TK	AW	Eerste uitgave	26-7-2017
Wijz.	Get.	Gec.	Omschrijving	Datum

Project:	Projectnummer: 93172017
Vollenhove Grote Kerk boren	Bijlage: 2
	Schaal: 1:100
	Formaat: A3

Opdrachtgever:	CONCEPT
Opdrachtgever	

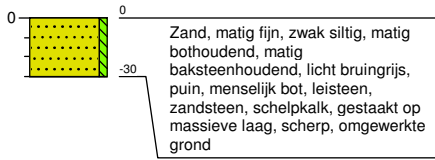
Onderdeel:	Boorpuntenkaart
------------	-----------------

Zernikelaan 8
9351 VA LEEK
Postbus 136
9350 AC LEEK
0594 55 24 20
info@mug.nl
www.mug.nl

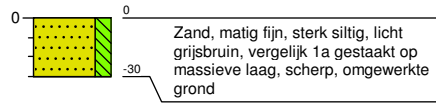

Bijlage 3 Boorprofielen

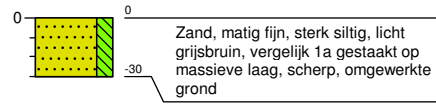
Boring: 1a

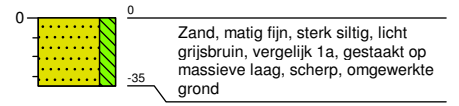
Boring: 1b

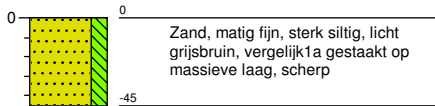
Boring: 1c

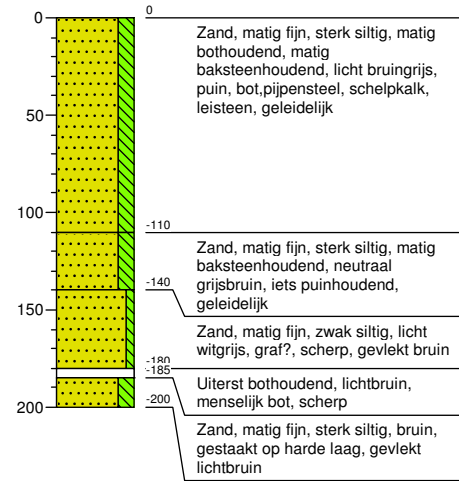
Boring: 1d

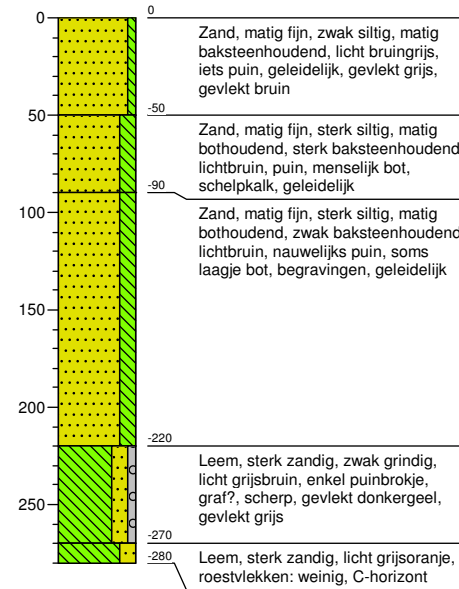
Boring: 1e

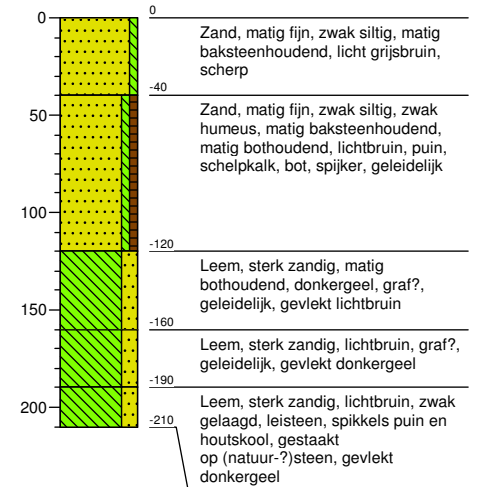
Boring: 1f

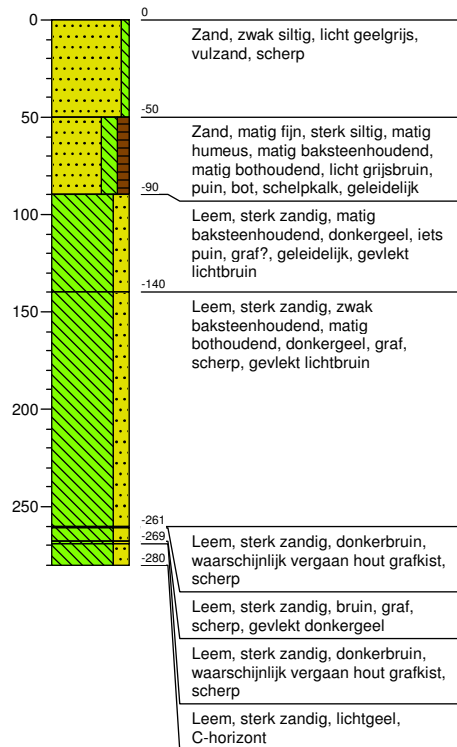
Boring: 2

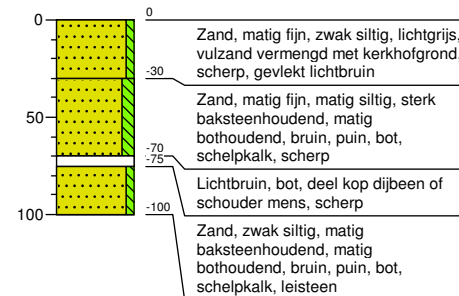
Boring: 3

Boring: 4

Boring: 5

Boring: 6

